

Alusta alkaen 56

1 Moos 37:12-36

Savonlinnan Tuomiokirkko, 21.5.2009

Joosef myydään orjaksi Egyptiin

Edellä olemme kuulleet siitä, miten Joosef oli isänsä Jaakobin eli Israelin suosikkipoika, joka piti itseään veljiään parempana. Sen vuoksi Jaakobin muut yksitoista poikaa vihasivat Joosefia. Heillä oli siihen syytäkin, sillä Joosefilla oli tapana kieliä veljiensä pahoista teoista isälle.

Ehkä siksi veljet eivät enää halunneet ottaa Joosefia mukaansa lähtiessään paimeneen. Niinpä Joosef jäi isänsä luo kotiin.

Joosef, isän luottopoika

Kerran, kun Joosefin veljet olivat menneet paimentamaan isänsä lampaista ja vuohia Sikemin seudulle, Israel sanoi Joosefille: "Veljesi ovat karjan kanssa Sikemissä. Sinun pitäisi mennä sinne heidän luokseen." Joosef vastasi: "Hyvä on, isä." Ja Jaakob sanoi hänelle: "Mene katsomaan, miten veljesi ja karja voivat, ja tule sitten kertomaan minulle." Hän lähetti Joosefin matkaan Hebroninlaaksosta, ja Joosef meni Sikemiin. (1 Moos 37:12-14)

Jaakob oli huolissaan pojistaan. Olivathan he nyt paimenessa kaukana kotoa, Sikemin seudulla, jossa Jaakobin väellä oli ennestään vihamiehiä, sillä Jaakobin pojat tappaneet Sikemin kaupungista kaikki miehet muutamia vuosia aikaisemmin.

Jaakob lähetti suosikkipoikansa katsomaan, miten veljet ja karja voivat.

Vaikka Joosefissa selvästikin oli itserakkautta ja narsismia, ei hän silti ollut paha, ainakaan tietoisesti. Joosef totteli isäänsä ja lähti auliisti toteuttamaan saamaansa tehtävää.

Kun Joosef kierteli kaupungin lähistöllä etsimässä veljiään, muuan mies tuli häntä vastaan ja kysyi: "Mitä etsit?" Joosef vastasi: "Etsin veljiäni. Oletko nähnyt heitä ja heidän laumojaan?" Mies sanoi: "He ovat lähteneet täältä pois. Minä kuulin heidän sanovan: 'Mennään Dotaniin.'" Niin Joosef lähti veljiensä perään ja löysi heidät Dotanista. (1 Moos 37:16-17)

Vehnänjyvän tie

Joosef on täysin tietämätön siitä kauheudesta, joka odottaa häntä. Hän etsii veljiään, niitä veljiä, jotka kohta myyvät hänet orjaksi Egyptiin. Jumala on vaiti, hän ei lähetä enkeleitään estämään Joosefia löytämästä heitä.

Miksi? Vastaus on varmaankin tässä Jeesuksen sanassa:

Jos vehnän jyvä ei putoa maahan ja kuole, niin se jää yksin; mutta jos se kuolee, niin se tuottaa paljon hedelmää. (Joh 12:24)

Joosefia ollaan hänen tietämättään johdattamassa tielle, joka on hänelle itselleen vaikea koettelemuksien tie, jolla hän joutuu kaivon pohjalle, orjaksi, väärin syytetyksi aviorikoksesta ja lopulta vankilaan. Se on kuitenkin tie, jolla hän voi tuottaa paljon hedelmää eli paljon hyvää, joka koituu pelastukseksi nälästä tuhansille ja tuhansille ihmisille, myös isälle Jaakobille ja tämän kaikille pojille.

Tämä on Jumalan toimintatapa, joka pätee myös uudessa liitossa:

Sillä me, jotka elämme, olemme alati annetut kuolemaan Jeesuksen tähden, että Jeesuksen elämäkin tulisi kuolevaisessa lihassamme näkyviin. (2 Kor 4:11)

Kristuksen antama elämä ei tule meissä kunnolla vaikuttavaksi, ellei Jumala samalla kuoleta meistä meidän omaa, omahyvästä luontoamme. Joosef on tämänkin esikuva.

Mutta ei hän itse valinnut millään tavalla sitä, että hänestä tulisi esikuva Jumalan toimintatavasta. Ei kukaan sellaista itse pysty eikä uskallakaan valita. Jumalan meille antama ”vehnän jyvän tie” on niin vaikea, ettei kukaan sellaista itse itselleen voi valita. Tai jos valitsee, se ei ole Jumalan tie, vaan oman omahyväisyyden tie.

Te ette valinneet minua, vaan minä valitsin teidät, jotta te menisitte ja kantaisitte hedelmää ja teidän hedelmänne pysyisi (Joh 15:16).

Veljien suunnitelma

Jumala oli valinnut Joosefin, tämän tietämättä ja itse valitsematta. Ja siksi hän antoi Joosefin löytää veljensä Dotanista.

He näkivät hänet jo kaukaa, ja ennen kuin hän oli ehtinyt heidän luokseen, he alkoivat suunnitella hänen surmaamistaan. He sanoivat toisilleen: "Tuolla se unien näkijä nyt tulee. Tapetaan hänet, heitetään hänet johonkin kaivoon ja sanotaan, että peto on hänet syönyt. Sittenhän nähdään, miten hänen unensa käyvät toteen." (1 Moos 37:18-20)

Joosefin veljet viittaavat ”unien näkijällä” heitä ärsyttäneeseen uneen, jotka Joosef oli heille kertonut: veljien viljalyhteet olivat kumartaneet Joosefin lyhdettä. Toisessa unessa aurinko, kuu ja yksitoista tähteä olivat tulleet kumartamaan Joosefia, eli selvästi isä, äiti ja veljet. Näin valtava ja naiivi itsetietoisuus sai veljien vihan kuohumaan äärimmilleen. Nähdessään Joosefin lähestyvän heitä yksinään he tajusivat tilaisuutensa tulleen: he voisivat tappaa hänet joutumatta siitä edesvastuuseen.

Vaikka Luther ehkä on väärässä väittäessään Joosefin olleen erityisen jalo ja hieno luonteeltaan, on hän kuitenkin oikeassa päivitellessään Josefin veljien aikeiden kauheutta:

Tämähän on jotakin aivan ihmeellistä. Se ylittää kaiken puhetaidon ja ihmisajatukset. Minusta se on vielä kamalampaa kuin Kainin ja hänen veljensä tapaus. ... Noin monet veljekset siinä vihasivat aivan suunnatonta ja väärää vihaa osoittaen yhtä ainoaa nuorukaista Joosefia, joka tuskin oli vielä ehtinyt nuoruuden ikään. Mikä rikos se oli, että hän oli nähnyt kaksi unta ja että isä rakasti erityisesti juuri häntä ja että hän kertoi isälleen veljiensä huonosta maineesta? Sinähän ovat kysymyksessä vain pelkkä viattomuus, velvollisuuden tunto ja vilpittömyys, kaikki perusteltuja syitä rakkauteen. Minkä hän sille mahtoi, että oli nähnyt unia? Siltikin veljet, jotka olivat syntyneet

pyhään kotiin ja saaneet siellä kasvatuksensa kantaisän ankaran kurin alaisina, olivat niin rikollisia, että tappavat näin hurskaan veljensä ja samalla iäkkään isänsä (Luther)

Joosefin veljet ovat tosiaankin menettäneet kaiken inhimillisyyden. Pitäisihän veljen arvostaa veljeään edes sen verran, että ei suunnittele hänen murhaamistaan, oli kyse miten omahyväisestä nulikasta tahansa. Heidät on syössyt tähän luonnottomuuteen luultavasti vallanhimo: Joosefin unet olivat uhka heidän aikeilleen saavuttaa johtoasema.

Ruubenin oikeamielinen aie

Mutta kun Ruuben kuuli tämän, hän tahtoi pelastaa Joosefin heidän käsistään ja sanoi: "Ei sentään lyödä häntä hengiltä. Älkää vuodattako verta. Heittäkää hänet tuonne syrjäiseen kaivoon, mutta älkää vahingoittako häntä." Näin hän sanoi pelastaakseen Joosefin heidän käsistään ja viedäkseen hänet takaisin isänsä luo (1 Moos 37:21-22)

Mikä Ruubenissa oli niin erilaista, että hänessä välähti tämä inhimillisuus, joka uskalsi puhua järkeä muiden veljien raakuuden edessä? – Ehkä kyse oli siitä, että synty oli ottanut Ruubenin kiinni ja saanut hänet pysähtymään. Hän katui isää vastaan tekemäänsä törkeää aviorikosta.. Hän halusi tehdä välistä jotakin oikeaa ja näin hyvittää isää vastaan tekemänsä vääryyden pelastamalla isän suosikkipojan.

Selvää on myös se, että Jumala vaikutti Ruubenin kautta. Hän halusi tämän synnintekijän avulla pelastaa Joosefin ja viedä hänet ”vehnän jyvän tielle”. Näin hän usein toimii. Jeesuksenkin aikana ”portot ja publikaanit” eli huorat ja talousrikolliset etsiytyivät Jeesuksen seuraan ja saivat hänestä avun. Tämän saman asian ennakoivana vertauskuvana on Ruuben, Jaakobin suvun mustista lampaista mustin.

Ruubenin suunnitelma ei kuitenkaan onnistunut täysin. Hän ei vielä päässyt hyvittämään isäänsä vastaan tekemäänsä rikosta, ei päässyt viemään Joosefia takaisin isänsä luo. Jumala ei sallinut Ruubenin vanhan synnin tulla noin pian ja helposti sovitetuksi. Hän joutui kantaman sen taakkaa vielä monta, monta vuotta ja siihen lisättiin vielä syyllisyyttä, jonka Joosefin kohtalon miettiminen toi. Tietämättään Ruuben oli kuitenkin sen välikappaleena, että Jumala lopulta käänsi kaiken hyväksi. Se tapahtui kuitenkin paljon monimutkaisemmalla tavalla kuin mitä Ruuben oli suunnitellut.

Joosef heitetään kaivoon

Kun Joosef tuli veljiensä luo, he kävivät häneen käsiksi, riisuivat häneltä hänen pitkän värikkään pukunsa ja heittivät hänet kaivoon, joka silloin oli kuivillaan (1 Moos 37:23-24)

Vähäisellä mielikuvituksen käytöllä voi kuvittaa itselleen nämä yksinkertaiset sanat:

Joosef tuli iloisena ja luottavaisena veljiensä luo, ei ehkä sydämellistä tervehdystä odottaen, mutta kuitenkin hyvillään huomattessaan kaiken olevan hyvin. Melkein heti hän huomasi heidän vaitonaisuutensa, heidän vakavat ja raa’at ilmeensä. He ympäröivät hänet, tönivät häntä, läpsivät kasvoille, haukkuivat, raastoivat vaatteen päältä ja pudottivat hänet lopulta kaivoon. Joosef ensin hämmästyti, säikähti, yritti hillitä, vetosi veljeyteen, anoi armoa. Lopulta hän vaikenen kaivossa ja hänen ylleen lankesi suru ja lohduton hylätyksi tulemisen tunne. Hän tiesi kyllä veljiensä raakuuden, mutta ei ollut osannut arvata, että se saattaisi osua myös häneen. Kaivossa hän tajusi

tilanteen, täydellisen turvattomuutensa ja oikeudettomuutensa ja halpuutensa. Kidutuksen kohteeksi joutuneen ihmisen valtaa häpeä: olen niin halpa, että minulle voidaan tehdä tällaista.

Veljet paaduttivat itsensä. Tottahan heissäkin vielä oli häivähdyks inhimillisyyttä ja luonnollisia tunteita. Mutta he tukahduttivat ne. Se onnistuu, kun on tekemistä. Omantunnon voi hukuttaa päättäväiseen toimintaan. Siihen auttoi myös joukon voima. Samoin se, että he olivat jo tottuneet väkivaltaan, tapettuaan Sikemin avuttomat miehet muutamia vuosia aiemmin.

Raakuuden keskellä heillä kuitenkin toimi järki: he riisuivat melkein ensi töikseen Joosefin puvun. Sen avulla he voisivat kirkkain silmin uskotella isälleen Jaakobille, että petoeläin oli syönyt Joosefin.

Veljekset istuutuivat syömään (1 Moos 37:25)

Heidän omatuntonsa nukkui sikeää unta. Reippaasta toiminnasta oli tullut nälkä, ja kuin kaikkein luonnollisimpana asiana he istuutuivat syömään, juttelemaan rauhassa, muina miehinä, kuin tavallisen aamupäivän työrupeaman jälkeen. Joosef oli kaivossa, ehkä vielä vähän huuteli armoa tai oli jo hiljennyt. Sinne hän parissa päivässä nääntyisi. Ehkä veljien mielissä oli kuitenkin siinä näennäisen rauhallisesti rupertellessa se, että ruumiista pitäisi parin päivän kuluttua päästä eroon, muuten joku löytäisi sen kaivosta ja kertoisi Jaakobille.

Joosef myydään karavaanikauppiaille

Mutta kun he kohottivat katseensa, he näkivät ismaelilaiskaravaanin, joka oli matkalla Gileadista Egyptiin kamelit suitsukkeilla, balsamilla ja mirhalla kuormattuina. Silloin Juuda sanoi veljilleen: "Mitä hyötyä meille on siitä, että tapamme veljemme ja joudumme kätkemään verityömme jäljet? Myydään poika noille ismaelilaisille, niin meidän ei itse tarvitse käydä häneen käsiksi, onhan hän sentään meidän veljemme." Hänen veljensä olivat samaa mieltä (1 Moos 37:25-27)

Kun veljet miettivät syödessään, mitä Joosefin ruumiille pitäisi tehdä, Jumala johdatti ismaelilaisten (vaiko midianilaisten) karavaanin horisonttiin. Tästä heidän mieleensä juolahti ratkaisu: Joosefia ei tarvitsisi tappaa, ruumista ei tarvitsisi kätkeä. Myymällä Joosefin orjaksi he pääsisivät hänestä eroon ja saisivat koston, joutumatta kuitenkaan vikapäiksi vereen. Heidän omatuntonsa oli alkanut siis siinä syödessä heräillä ja veljesmurhan rankkuus oli alkanut mietittyttää. Näinhän heti kohta käy, kun väärin tekemisen puuhakas toiminta hiljenee.

Kun midianilaiset kauppiat kulkivat paikan ohi, veljet vetivät Joosefin kaivosta ja myivät hänet heille kahdestakymmenestä hopeasekelistä. Ja kauppiat veivät Joosefin Egyptiin (1 Moos 37:28)

Ehkä Joosef vielä kaivossa ollessaan ajatteli, että lopulta veljet päästäisivät hänet vielä menemään. Jos näin oli, lopullinen lamaannus iski häneen kaivosta päästyä. Hänet sidottiin, hänet myytiin! Se oli jotain lopullista. Hän varmaankin tiesi, millaista tuon ajan orjakauppa oli ja millaisia ihmisiä midianilaiset orjakauppiat olivat. Jonkin rievun hän varmaan sai lanteilleen, karkeat kädet tutkivat hänen jäsentensä kunnon ja hampaat ja arvioivat hänestä maksettavan hinnan.

Katsoivatkohan veljet häneen päin kun hän käveli kamelin naruun sidottuna karavaanin perässä kohti orjuutta? Katseliko hän vielä heihin päin?

Mieleeni tulee Kristus Getsemanessa, kun opetuslapset pakenivat hänen luotaan ja jättivät hänet yksin.

Ruubenin kohtalon hetki

Kun Ruuben palasi kaivolle ja huomasi, ettei Joosef ollutkaan siellä, hän repäisi vaatteensa. Hän meni veljiensä luo ja sanoi: "Poika on poissa! Kuinka minun nyt käy?" (1 Moos 37:30-31)

Ruuben oli ollut jossain muualla silloin, kun Joosef oli vedetty kaivosta ja myyty midianilaisille. Hän ilmeisesti tuli kaivolle myöhemmin, muiden veljien jo poistuttua. Hänen tarkoituksensa oli heiltä salaa auttaa Joosef kaivosta ja lähettää hänet kotiin, Jaakobin luo. Mutta hän löytääkin tyhjän kaivon!

"Kuinka minun nyt käy!" – Ruuben oli jo niin entisen syyllisyytensä kalvama, että hän ei enää jaksanut kestää uutta. Siksi hän huudahti: "Kuinka minun nyt käy!" En pääsekään sovintoon isäni kanssa, lisänä rikoksissani on vielä velisurma!

Mutta Ruuben –hyvä, kyllä ihmisen sydän kestää! Taustallasi on satojen sukupolvien kokemus syyllisyydestä. Ihmisen sydän kyllä syyllisyyden kestää, se vaan muuttuu sitkaaksi kuin hylkeennahkainen tupakkakukkaro. Siitä tiristyy pois kaikki spontaani ja puhdas ilo, ja kyyninen tarkoituksettomuus tihkuu tilalle. Mutta kun asioista ottaa vain pinnan ja työntää syrjään elämän syvyysulottuvuuden, niin kyllä sitä kestää. Ja onhan sinulla vuosia aikaa opetella kantamaan syyllisyyttäsi! Ja sitä hylkeennahkaista tupakkakukkaroa voi täyttää monenlaisilla kivoilla tavaroilla, vallalla, rikkaudella, kauniilla naisilla, hyvällä viinillä ja kanssaihmisten arvostuksella. Siinä sinulle loppuelämän eväät, Ruuben! – Jos paratiisin käärme eli saatana oli tilannetta katselemassa, niin varmaan jotenkin noin se puhui.

Luther pohtii, millaista veljien elämä tosiasiaassa oli ne 22 vuotta, jotka kuluivat Joosefin orjaksi myymisestä siihen, kun he lähtivät Egyptiin ja tapasivat veljensä jälleen:

Suuresti ihmettelen sitä, mitä heillä oikein on ollut mielessään kaikkien seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana. Näin monta vuotta nimittäin kuluu Joosefin myymisestä heidän Egyptin –matkaansa asti. Tämähän on ollut uskomattoman kamala asia ja olen aivan varma siitä, etteivät he tämän pitkän ajan kuluessa ole voineet tehdä mitään hyvää kunnolla eivätkä edes omaatuntoaan loukkaamatta ääntää vähäisintäkään avuksihuutamisen tai rukouksen sanaa taivaallisen Isän puoleen. ... Kun näin painava kuorma on omallatunnolla, se ei mitenkään pysty avuksihuutamiseen. En minä ainakaan pystyisi rukoilemaan, jos tuntoani painaisi vähäininkin viha ja kateus. (Luther, s. 303) ...

Tällä tavoin Jaakob ja Joosef olisivat voineet [Joosefin veljille] sanoa: "Ette te minua myyneet, heittäneet kaivoon ettekä surmanneet, vaan itsenne." (Luther, s. 308)

Jaakob syöstään masennuksen kuiluun

Veljet eivät kuitenkaan ajatelleet tulevaisuuttaan tältä kannalta. He ajattelivat, että jos rikos pysyisi salassa isältä, he olisivat turvassa.

Mutta veljet ottivat Joosefin puvun, teurastivat vuohen ja kastoivat puvun vereen. Sitten he veivät sen isälleen ja sanoivat: "Tämän me löysimme. Tutki, onko se poikasi puku vai ei." Jaakob tunki vaatteen ja sanoi: "Poikani puku! Villipeto on hänet syönyt, Joosef on raadeltu hengiltä!" Ja Jaakob repäisi viittansa, puki säkkivaatteen vyötäisilleen ja suri poikaansa pitkän aikaa. Hänen poikansa ja tyttärensä koettivat lohduttaa häntä, mutta hän ei huolinut lohdutuksesta, vaan sanoi: "Ei, minä suren, kunnes menen tuonelaan poikani luo." Ja isä itki Joosefia. (1 Moos 37:31-35)

Veljesten teko on pahempi Jaakobia kohtaan kuin Joosefia kohtaan. He pakottavat hänet murehtimaan 22 vuotta, syvän surun ja masennuksen vallassa. Joosef ei joudu kärsimään läheskään niin kauaa, hänellä on tekemistä, hänellä on monenlaisia, mielenkiintoisia vaiheita, jotka huipentuvat hämmästyttävällä tavalla. Siis todella mielenkiintoinen elämä! Mutta vanhan Jaakobin hänen poikansa syöksivät syvään masennukseen 22 vuodeksi.

Luther kuvailee Jaakobin syvää murhetta kuolemana:

Nyt kuolee tuo pyhä mies, tämä on viimeinen koettelemus, joka on epäilemättä tehnyt hänestä lopun. Elämänsä loppuajan hän nimittäin vietti syvän surun vallassa, pimeydessä ja kuoleman varjossa. Eihän moinen elämä jatkuvan murheen vallassa ole mitään elämää vaan kuolema: Aurinko kadottaa valonsa, ei maistu uni eikä ruoka eikä tee mieli mitään, mikä tavallisesti ihmistä ilahduttaa. Se on varmasti jatkuvaa kuolemaa jos mikä. ... Jaakob joutuu kestävänsä viimeisen koetuksen, joka surmaa hänet, kun hän on menettänyt rakkaimman poikansa, ensimmäisen vaimonsa esikoisen. Samaan aikaan verestyy hänelle hänen sikemiläisten verilöylystä ja tyttärensä raiskauksesta saamansa haava, ja vielä on murhe tuore Joosefin äidin surullisesta kuolemasta. Viimeisen vuoksi Ruuben raiskaa Bilhan. Nämä neljä koettelemusta ovat kolmen vuoden kuluessa seuranneet jatkuvasti toinen toisensa perään. Tässä meillä on onneton mies, jonka pyhässä kodissa, missä Jumalan sana ja Pyhä Henki vallitsevat, Perkele osoittaa mahtinsa niin rajusti, että tuskin kellekään rikolliselle pakanalle olisi voinut mitään onnettomampaa tapahtua. ...Meidän ei siis tarvitse pelätä mitään. Tulkoon mitä tahansa, meidän ei voi käydä niin pahasti kuin kävi pyhän miehen. (Luther)

Miksi Jaakobin kova kohtalo kertoo meille, ettei meidän tarvitse pelätä mitään? – Koska kyse oli Jumalan sallimuksesta ja hyvästä suunnitelmasta. Lopulta se päättyi niin hyvin, ettei Jaakob olisi mitenkään kyennyt sitä kuvittelemaan. Hän sai nähdä poikansa, elossa, Egyptin hallitsijana, faraosta seuraavana. Raamatun mukaan ”hänen henkensä elpyi” jo silloin, kun hän sai nähdä Joosefin häntä noutamaan lähettämät vainut: ”Nyt minulla on kyllin; poikani Joosef elää vielä, minä menen häntä katsomaan, ennen kuin kuolen.”

Emme tiedä, mitä Jumala on varannut meille. Mutta jos olemme kristittyjä ja turvaudumme kaikessa hädässämme häneen, lopulta hän johtaa elämämme niin, että saamme olla hänelle aidosti kiitollisia ja sanoa: ”Nyt minulla on kyllin”. Elämän matkalla sinne on vaikeuksia, mutta ne eivät hyvin luultavasti ole niin vaikeita kuin se, mitä Jaakobin piti kestää.

Joosef myydään Potifarille

Tähän kohtaan sopii jälleen siteerata Lutheria:

Näin siis Jumala nöyryyttää omiansa korottaakseen, surmaa tehdäkseen eläviksi, masentaa korottaakseen kunniaan ja alentaa nostaakseen. Mutta tämä on taitojen taito ja tietämyksen tietämystä, jonka ani harvat ja hekin vain suurella vaivalla voivat oppia tuntemaan, vaikka se onkin totta ja varmaa. Siitähän meillä tässä on näyte, todella siitä, mitä 105 psalmi sanoo: ”Herra pani hänet Egyptin kuninkaaksi, monien herraksi ja pelastajaksi.” Miten hän sen teki? Myymällä, hylkäämällä ja tappamalla. Nämä ovat Jumalan tekoja, joita ei ymmärretä ennen kuin ne ovat toteutuneet ja täytyneet. Mutta sillä aikaa kun ne tapahtuvat, niitä ei voida käsittää muuten kuin uskolla, on vain pitäydyttävä tähän sanaan: Minä uskon yhteen Jumalaan, kaikkivaltiaaseen Isään, taivaan ja maan luojaan jne. (Luther, s. 309)

Joosef ei totisesti voinut havaita Jumalan toimintaa muuten, kuin uskomalla häneen vastoin kaikkea kokemustaan. Kokemus ja havainto johdatuksesta tulisi vasta paljon myöhemmin.

Mutta midianilaiset myivät Joosefin Egyptiin Potifarille, joka oli faraon hoviherra ja henkivartijain päällikkö. (1 Moos 37:36)

Tästä on hyvä jatkaa ensi syksynä, jos Luoja suo.